

Дослідник української історії

До 70-річчя Володимира Грабовецького

Володимир Грабовецький

24 липня 1928р. у сім'ї печеніжинських бідняків Василя і Гасфії Грабовецьких народився син, якого батьки нарекли Володимиром, а в колі сім'ї називали «Влодком». Родина Грабовецьких мало чим відрізнялася від решти селянських сімейств Печеніжина: злидні і бідність постійно панували серед них. До цього додамо, що Володимир був сьомою дитиною в сім'ї.

Чомусь так є, що саме найбільшій найбільше тягнулися до знань. Таким був і Володимир, якого односельчани називали «Влодком з книгою». До літа 1939р. В. Грабовецький закінчив печеніжинську «Рідну школу» і семирічку. Однак, цим хлопець не задовільнився і успішно склав іспити до класичної української гімназії в Коломиї. Розпочавши навчання при поляках, закінчував при більшовиках, які «золотого вересня» 1939р. вступили на терени Західної України. 1947р. Грабовецький закінчив Винниківську середню школу робітничої молоді і вступив на історичний факультет Львівського університету. Наприкінці 1948р. у Львівському університеті викладало понад 300 науковців, з яких тільки 67 були місцевими. Серед них —

відомі вчені Михайло Возняк і майбутній науковий наставник В.Грабовецького Іван Крип'якевич. Останніх представники радянської влади і далі вважали «запеклими українськими буржуазними націоналістами».

Після закінчення історичного факультету В.Грабовецького направили на роботу на Львівщину, де він пропрацював до літа 1953р. 19 вересня 1953р. Президія львівського філіалу АН УРСР затвердила В.Грабовецького на посаді молодшого наукового співробітника відділу історії України Інституту суспільних наук АН УРСР. З цього часу стрімкий шлях молодого вченого до вершин наукової слави. 1953-1975 роки — так званий «львівський період» в науковій діяльності В. Грабовецького. В ці роки чітко викристалізувались проблеми, над якими працюватиме вчений впродовж багатьох років — історія вірменських поселень в Галичині, рух опришків, гайдамаччина, вплив народно-визвольної війни 1648-1654рр. під проводом Богдана Хмельницького на західноукраїнській землі тощо. 1957 року побачила світ книга В.Грабовецького «Народний герой Олекса Довбуш», яку високо оцінили рецензенти. Монографію вченого «Антифеодална боротьба карпатського опришківства XVI-XIXст.» (1966) відомий вчений Ілля Шульга назвав «кращим серед наукових творів про народних месників — опришків та їхніх уславлених ватажків, котрі діяли в Карпатах...». 30 вересня 1968р. на засіданні спеціалізованої вченої ради Київського університету В. Грабовецький успішно захистив докторську дисертацію.

Середина 70-х років – період, який пізніше історики назвуть застійним. «Ера Брежнєва-Щербицького» завдала нищівного удару по українській науці, особливо історичній. Були звільнені з роботи із заборотою друкуватися відомі вчені Михайло Брайчєйський і Олена Апанович. Змушений був покинути Львів В. Грабовецький. У 1975-1988рр. В.Грабовецький працював професором кафедри історії СРСР і УРСР історичного факультету Івано-Франківського державного педінституту ім.В.Стефаніка. Невдовзі очолив відновлену кафедру історії України Прикарпатського університету.

Івано-Франківський період в науковій діяльності В.Грабовецький був не менш плідним, ніж львівський. Він опублікував понад 400 наукових праць. Серед монографій і брошур вченого необхідно назвати: «Селянське повстання на Прикарпатті під проводом Мухи 1490-1492 років (1979), «Гуцульщина XIII - XIX століть. Історичний нарис» (1982), «Сходинки історії – у майбутнє» (1987), «Стежками Олекси Довбуша» (1988), «Нариси історії Івано-Франківська. З найдавніших часів до початку XX століття» (1989), «Галицька Трійця XIII століття: Тимофій, Авдій, Митуса» (1989), «Скульптурна Шевченкіана Прикарпаття» (1989), «Скульптурна Франкіяна Прикарпаття» (1990), «З історії некрополів України» (1990) та багато інших.

У 1992 р. В.Грабовецький видав перший том із задуманих десяти «Нарисів історії Прикарпаття». «Ця, перша частина книги, - говориться в передмові, – присвячена, висвітленню історії з найдавніших часів до XV століття. В книзі автор в хронологічно-проблемному плані узагальнює на міцній джерельній основі історію краю первіснообщинного ладу, цікаво з'ясовує питання появи слов'янських племен, племінних союзів, життя людей в період Київської Русі. Нарешті, читач може ознайомитися з економічним, політичним та культурним життям прикарпатців в час могутності Галицької держави, епохи славних віток з династії Ростиславичів і Романовичів». На сьогоднішній день В.Грабовецький видав шість томів «Нарисів...».

Вчений продовжує працювати над історією руху карпатських опришків. У 1994р. побачило світ фундаментальне дослідження «Олекса Довбуш (1700-1745)», в якому він узагальнив всі свої попередні апраці про відважного народного месника, а також доповнив їх новими архівними і фольклорними матеріалами. Наслідком такої плідної та ефективної роботи стала монографія, в якій детально проаналізовано рух опришків кінця XVII – першої половини XVIII ст., показано відображення руху, очолюваного О.Довбушем, у народній творчості, художній літературі, живописі, музиці та кінематографі.

Значне місце в працях В.Грабовецького посідають питання історії Закарпаття, які умовно можна звести до таких основних проблем: 1)Закарпаття в XIII-XIXст., соціально-економічне, політичне і культурне становище закарпатських гуцулів; 2)діяльність карпатських опришків на Закарпатті, зв'язки місцевого населення з опришками; 3)вплив народно-визвольної війни 1648-1654рр. на Закарпаття, запорізькі козаки на Закарпатті.

Сьогодні В.Грабовецький очолює кафедру історії України Прикарпатського університету імені В.Стефаніка, продовжуючи дослідження різноманітних проблем історії України, рідного Прикарпаття. Його багаторічна наукова і культурно-громадська діяльність високо оцінені. У 1989р. вченого нагороджено орденом «Знак Пошани». Він лауреат обласної краєзнавчої премії імені Івана Вагілевича (1991), нагороджений медаллю за самовіддану працю на ниві охорони і збереження пам'яток історії та культури України» (1992). За плідну науково-видавничу, педагогічну і просвітницьку діяльність (опублікував близько 850 наукових праць) Володимирі Грабовецькому присвоєно високе звання академіка Вищої школи України.

Микола Вегеш,
кандидат історичних наук,
доцент кафедри політології УжДУ